

Vragen zonder vrees

Preek Dominicuskerk Utrecht 20 oktober 2013

29e zondag door het jaar C

Exodus 17,8-13 – 2 Timoteüs 3,14 - 4,2 – Lucas 18,1-8

1.

Tijdens de zogenoemde *shutdown*, begin van deze maand, u weet wel, de periode dat de Amerikaanse overheid gesloten was omdat er geen geld meer kon worden uitgegeven om haar te betalen, tijdens die *shutdown* organiseerde gelovigen dagelijks gebedsbijeenkomsten. Er kwamen politici en ambtenaren naar toe, uitkeringstrekkers en bezorgde burgers. Op deze bijeenkomsten bleek de overheid iets heel anders te zijn dan een object van verbitterde politieke strijd. Mensen verwoordden hun zorg dat ze over enkele dagen hun kinderen geen eten zouden kunnen geven omdat hun uitkering niet werd uitbetaald. Mensen gaven uitdrukking aan hun angst op straat te worden gezet, omdat hun salaris niet werd betaald en zij als het zo door ging hun hypotheek niet zouden kunnen voldoen. Er waren mensen bij aanwezig die hun familie in het buitenland wilden bezoeken, maar nu geen paspoort konden krijgen. Wat een verzameling kantoren lijkt en vaak een bijna verstikkend systeem van bureaucratische regels, bleek te draaien op inzet, een antwoord op fundamentele noden en uiteindelijk voor velen een teken van hoop. Het bidden heeft geholpen, zeggen de organisatoren. De volksvertegenwoordigers konden uiteindelijk niet anders dan luisteren – of ze dat nu deden omdat ze echt onder de indruk waren van de toewijding aan en het draagvlak voor de overheidsdiensten, of dat zo, zoals de onrechtvaardige rechter in de parabel van Jezus, bang waren dat ze bij de volgende verkiezingen een electorale klap in het gezicht zouden krijgen. Geloven in je intuïtie dat er hier en nu iets op het spel staat en dat geloof uitdrukken in gebed: het kan blijkbaar bergen verzetten.

Maar dat geloof is nooit vanzelfsprekend en het heeft er alle schijn van dat Jezus zijn leerlingen moed probeert in te spreken en ze te helpen dit geloof vast te houden – of liever, zich door dit geloof te laten vastgehouden. Het is zelfs niet de eerste keer dat Hij dat doet. Nadat Hij zijn leerlingen heeft geleerd God aan te spreken met ‘Vader’, zegt Jezus ook al met klem dat zij moeten vertrouwen dat God hen zal geven wat zij vragen en dat zij zich niet moeten laten ontmoedigen door de schijn van het tegendeel. ‘Stel dat je midden in de nacht naar een van je vrienden gaat’, zegt Jezus dan, omdat je onverwacht bezoek hebt gekregen en je niets hebt om dat bezoek voor te zetten, ‘zou dan die ander daarbinnen antwoorden: “Val me niet lastig [...]” Welnee: ‘Hij staat op en geeft je wat je nodig hebt’” (Lc. 11,5-7). Net wanneer je als lezer denkt dat de boodschap is dat God ons hoort en geeft wat wij nodig hebben omdat Hij onze vriend is. laat Lucas Jezus zeggen: ‘Hij staat op en geeft je van je nodig hebt; is het niet omdat je zijn vriend bent, dan toch vanwege je vrijpostigheid’ (Lc. 11,8). In het evangelie van vandaag gaat Jezus nog een stap verder en moedigt hij niet alleen ‘vrijpostigheid’ aan – ‘anaideia’, staat er in het Grieks, ‘schaamteloosheid’; niks: ‘wie vraagt wordt overgeslagen’ – Jezus moedigt in het evangelie van vandaag niet alleen schamteloosheid aan, hij lijkt het wel mooi te vinden dat de weduwe in de parabel de rechter enigszins angst aanjaagt, door de aandrang waarmee ze volhoudt dat ze van de rechter echt gerechtigheid verwacht: ‘Straks komt ze me een klap in mijn gezicht geven.’ Het gaat hier niet zozeer om geweld, maar wie een klap in het gezicht krijgt, verliest zijn gezicht. De rechter is bang dat hij publiek als onrechtvaardig te kijk wordt gezet en dat is volgens Jezus terecht. Zijn macht om zich van niets en niemand iets aan te trekken, zal als God zich vertoont een illusie blijken.

2.

Naarmate in het Lucasevangelie Jezus’ lijden en dood dichterbij komt, ligt er meer nadruk op geloof en vertrouwen. Met steeds meer kracht klinkt Jezus’ woord dat mensen gered worden

door hun gelovige vertrouwen. Naarmate de kans ontmoedigd te raken groter wordt, de machten en krachten sterker worden die duidelijk maken dat wat jij verlangt en hoopt niet alleen voorlopig niet zal gebeuren, maar dat jouw verlangen en jouw hoop naïef zijn, gebaseerd op de kinderlijke illusie dat het leven betekenis heeft en ergens goed voor is terwijl wij toch allemaal inmiddels wel beter weten – naarmate met meer klem naar voren wordt gebracht dat er uiteindelijk helemaal niets te verlangen en te hopen valt, is het van meer belang dat we elkaar vertellen, en nog eens en nog eens en nog eens vertellen, dat geloof en vertrouwen de basis zijn van ons leven. We leven ervan; zij zijn de dragende grond van ons bestaan, de horizon, het hart.

Dit verbeeldt de eerste lezing. Direct vooraf aan het verhaal dat we hoorden, heeft het volk, geplaagd door de droogte en de dorst, in de woestijn een bewijs geëist van Gods aanwezigheid bij, Gods trouw aan hen. Dit bewijs wordt geleverd: Mozes slaat met zijn staf water uit de rots en de dorst is voorbij. Maar de plaats waar dit allemaal gebeurt heet voortaan Massa en Meriba, beproeving en gemor en die snijden het volk af van het beloofde land: zij zullen er niet komen, hooguit hun kinderen. De tekst die we vandaag lezen vormt hiervan het tegenbeeld. Mozes, Aäron en Chur weten zich afhankelijk van Gods hulp, en vertrouwen dat die hulp er ook zal blijken te zijn. De uitgespreide armen van Mozes drukken geen wanhoop uit, maar geloof: geloof dat, zoals we het zongen met psalm 121, 'ja!, onze God komt ons helpen, de Schepper van hemel en aarde'. De vraag of God nu wel of niet met ons is, of er nog wel perspectief is, of het ooit nog wel goed kan komen en of vertrouwen geen illusie is: die vragen sluiten ons op binnen de grenzen van onze eigen verbeelding. Wij worden bevrijd door het vertrouwen dat er toekomst gegeven zal worden, recht wordt gedaan, gemeenschap opgebouwd – het is ons immers beloofd. We worden bevrijd door te leven in de ruimte van het vertrouwen dat deze belofte schept.

3.

Deze ruimte dat is de ruimte van het gebed. Het is de ruimte waarin het bidden plaatsvindt en het is de ruimte die bidden schept en wekt. Daarom moeten we blijven bidden en de moed niet opgeven, zoals het evangelie zegt, omdat bidden in ons de ruimte wekt waarin en waarvan wij leven. Bidden bevrijdt van de opgeslotenheid in wat als zin- en betekenisvol geldt, als verstandig, van deze tijd, van ons soort mensen. Het geeft uitdrukking aan de pijn die vaak geen woorden krijgt omdat we er geen kant mee uitkunnen. Het geeft deze pijn een plaats, zodat die niet wordt vergeten en ons kan helpen te wijzen welke kant wij uit zouden kunnen. Het geeft woorden aan onrust die je blijft voelen, maar die je vaak wegdrukt omdat je weet dat je realistisch moet zijn en het leven is wat het is, en niet wat jij zou willen dat het is. Bidden schept dromen die keer op keer niet uitkomen, maar die het besef levend houden dat wat ons doet leven en waarnaar wij op weg zijn, niet samenvalt met wat we kunnen voorspellen en plannen en zelfs ons voorstellingsvermogen te boven gaat. Het neemt serieus dat onze dromen geen projectie zijn, maar een antwoord van onze ziel op Gods belofte die de Schriften ons aanzeggen, die Jezus belichaamde en die diep in ons iets aanraakt waarvan we weten: dit zijn wij. Hunkering naar recht, roepen om betrokkenheid, verlangen naar leven. En waarachtig levend op basis van dit verlangen.

We waren verstandige mensen en we konden ze best aan, de verschrikkelijke verhalen die we te horen kregen in het wat verlopen kantoortje van de vluchtelingenorganisatie. Verhalen over marteling en verkrachting, verhalen over eenzaamheid en armoede, verhalen over uitzichtloosheid en dood. We waren onderzoekers, dus we maakten aantekeningen, we stelden vragen, want het ging om de feiten: wat gebeurt er echt met vluchtelingen, en met hoeveel dan, en hoe vaak? Het was nog erger dan we voor mogelijk hadden gehouden, maar we waren volwassen mensen en we wisten hoe de wereld in elkaar zit. Maar God zij dank beseften we ook dat er meer aan de orde was dan we op deze manier recht konden doen. Aan het einde van onze

sessies stonden we op, gaven elkaar de hand en baden: gelovigen en ongelovigen, half gelovigen, ex-gelovigen. De beklemmende grijsheid week door de tranen en in hun onmacht schiepen de woorden ruimte waarin de verwondering kon oplichten om de niet zelden verbijsterende veerkracht van mensen. Wij beseften dat dit onze geschiedenis was en dat hun en onze wanhoop gedragen werd door een hoop die niet van ons was, maar de ruimte was die ervoor zorgden dat we niet verpletterd werden. Dankzij de ruimte die dit in ons schiep konden we weer luisteren en denken wat we zouden kunnen doen.

4.

Nadat Jezus zijn leerlingen heeft gezegd dat wie achter hem aan wil komen zijn kruis op zich moeten nemen en deze boodschap hen grotelijks ontstelt, vertelt Lucas hoe Jezus drie van zijn leerlingen meeneemt de berg op en terwijl hij aan het bidden was van gedaante verandert (Lc. 9,28-29). In zijn gebed schittert Hij met de heerlijkheid van God, die op ongekende wijze bij ons is en die ons nu al verbindt met zijn toekomst van recht en vrede. *What you see is not what you get*, wij zijn niet van deze wereld en zelfs deze wereld is uiteindelijk niet van deze wereld. Deze wereld is van God die haar uit liefde scheidt en in liefde in stand houdt. Wat wij zien en wat wij denken te zijn, dat waardoor we ons vaak voelen vastgelegd en bepaald, wordt steeds weer opengeboren en op een ander spoor gezet: dit geloof krijgt stem in ons gebed en wordt zo steeds opnieuw het begin van onze redding. – Dat het zo mag zijn.

Erik Borgman